

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

AZILNI DOM

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

- ▶ **Tip lokacije:** Azilni dom (v nadaljevanju: AD)
- ▶ **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** prosilci za mednarodno zaščito¹ (v nadaljevanju: prosilci).
- ▶ **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** 203, na dan našega obiska je bilo nastanjenih skupno 90 oseb.

Potek obiska in priprava poročila:

- ▶ Obisk je bil **nenajavljen in opravljen dne 12. 10. 2011.**
- ▶ **Skupina za obisk:** dva predstavnika Varuha (sodelavec in višja svetovalka III), ena predstavnik nevladnih organizacij (Inštitut Primus) ter pogodbeni izvedenka za področje zdravstva (dr. med. specialist psihiater).
- ▶ **Vsebina obiska:** uvodni razgovor z vodjo AD in vodjo Oddelka za statusne zadeve mednarodne zaščite. Sledil je ogled bivalnih in ostalih prostorov na oddelku, razgovor s prosilci za mednarodno zaščito ter zaključni razgovor.

¹Za mednarodno zaščito ali azil lahko zaprosi tujec ali oseba brez državljanstva, ki meni, da je v matični državi sistematično preganjan, zaradi svojega političnega prepričanja ali zaradi svoje verske, rasne, narodnostne ali etnične pripadnosti ter za mednarodno zaščito zaprosi lahko, kdor meni, da bi bila ob vrnitvi v matično državo ogrožena njegovo življenje ali svoboda oziroma bi bil lahko izpostavljen mučenju ali nečloveškemu ravnanju ali kaznovanju. O prošnji odloči pristojni organ, to je Sektor za mednarodno zaščito Ministrstva za notranje zadeve.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano Ministrstvu za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ) 1. 2. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava in nam v roku 30 dni sporoči morebitna stališča glede v njem izpostavljenega; tozadevni odgovor smo s strani organa prejeli 21. 2. 2012, torej 20. dan po odpremi.

► DPM je posebej pohvalil

- plačilo za hišna dela, kot tudi možnost pridobitve žepnine, saj to za prosilce ne pomeni samo denarnih sredstev kot takih, ampak vsaj malo daje občutek samostojnosti in ohranjanja dostojanstva.

DPM: zastavljamo si vprašanje, ali je socialna delavka dovolj strokovno usposobljena, da nadzira vse programe »pomoči pri nastanitvi in oskrbi ter implementaciji prosilcev«, saj gre pri nekaterih tudi za psihoterapevtsko pomoč. Prav tako se sprašujemo, kako je potem v teh primerih z zasebnostjo².

MNZ: sporočamo vam, da programov ne nadzira smo socialna delavka, ampak tudi drugi zaposleni (višja svetovalka I, svetovalec II in psihologinja). V tej zvezi je vaša zaskrbljenost, glede usposobljenosti socialne delavke v zvezi z nadzorom programa, kjer gre za psihoterapevtsko pomoč odveč, saj nadzira programe pri katerih gre predvsem za socialno delo s prosilci za mednarodno zaščito.

DPM: menimo, da bi se pri izdelavi psihiatričnih oziroma psiholoških izvedenskih mnenj, ki jih naročijo zato, da ugotovijo, če je prosilec sposoben zaslišanja, bi se čas izdelave skrajšal, če ne bi izvedencu dovolili roka 60 dni. Izvedenka ocenjuje dva meseca čakanja na izvedensko mnenje za veliko³.

MNZ: pojasnjujemo, da se je pri postavitvi rokov za izdelavo izvedeniških mnenj ministrstvo primorano prilagajati tudi razpoložljivosti izvedencev oziroma njihovim rednim delovnim obveznostim, se glede na siceršnjo zasedenost, posebej odraža pri izvedencih s področja psihiatrije. Pri tem je potrebno upoštevati tudi specifičnost posameznega primera in morebitne jezikovne ovire. Pri tem pa posebno poudarjamo, da je izvedba dokaza z izvedencem v postopkih

²Vodja AD je tudi pojasnila, da ima AD letos več pogodb z zunanjimi sodelavci, ki naj bi izvajali programe »pomoči pri nastanitvi in oskrbi ter implementaciji prosilcev«, pri »organizaciji in izvajanju dodatnih aktivnosti za preživljanje prostega časa prosilcev«, pri »ugotavljanju posebnih potreb ter nudenju posebne obravnave ranljivim skupinam prosilcev«, pri organizaciji letovanja za ranljive skupine, nudenje dodatne operativne pomoči mladoletnikom brez spremstva, izvajanje »ustvarjalnih delavnic za predšolske in šoloobvezne otroke«. V praksi naj bi to pomenilo, psihosocialno delo s prosilci, nastanitev prosilcev na nastanitvene oddelke, skrb nad delovanjem nastanitvenih oddelkov času odsotnosti socialnih delavcev AD, pomoč prosilcem pri vzdrževanju hišnega reda, spremstvo do zdravstvenih in izobraževalnih institucij, pomoč pri izvajanju vzdrževalnih del v AD, organizacijo dostopa do interneta, pomoč pri vpisu v izobraževalne ustanove, ekološko osveščanje prosilcev, organiziranje izletov, ogledi muzejev, razstav, znamenitosti, izvajanje likovnih in kulturnih delavnic, izvajanje športnih dejavnosti, kuharskih, fotografskih, računalniških delavnic, učenje tehnik sproščanja, skrb za higieno, nudenje individualne in skupinske in psihološke in psihoterapevtske pomoči ranljivim osebam ter ugotavljanje njihove ranljivosti s psihološko anamnezo, podajanje predlogov za nadaljnje ukrepe, predvsem napotitev v pristojne specializirane ustanove, organiziranje in vodenje podpornih skupin za samopomoč in terapevtskih delavnic za posamezne ranljive skupine ter organizacija in izvedba predavanj za vse prosilce s področja ugotavljanja psihičnih travm, regulacije občutkov (obvladovanje stresa, jeze, izražanje in sproščanje notranje napetosti, pobeg iz praznine, nenasilne komunikacije, pomembnosti sporočanja okolici potrebe po pomoči, nasilja v družini, preprečevanje socialne izolacije... Izvajalci omenjenega pa so Jezuitsko združenje za begunce, Afriški inštitut, Slovenska filantropija, društvo za socialno vključenost Mozaik, človekoljubno dobrodelno društvo Up in center za enake možnosti mladih Fridolin. Izvajanje teh programov nadzira socialna delavka AD, delavci AD pa preverjajo izjave v poročilih z izjavami uporabnikov.

³ Na izvedenkino vprašanje, če opažajo poslabšanje psihičnega stanja pri prosilcih zaradi dolgotrajnih postopkov, smo dobili pritrdilni odgovor. Dolgotrajnost postopkov in ne seznanjenost z njihovim potekom je bila tudi osrednja pritožba praktično vseh prosilcev v osebnih razgovorih, ki smo jih z njimi opravili (pri čemer jih je več izpostavilo, da navadno dobijo le odgovor »vaš primer ni edini, ki ga obravnavamo«). Vodstvo AD to sicer pripisuje predvsem nerazumevanju na strani prosilcev, kar se tiče postopka za pridobitev mednarodne zaščite. Kljub temu

priznanja mednarodne zaščite bil možna izjema kot pravilo, v razgovoru ob vašem obisku pa je bilo navedeno izpostavljeno kot primer.

DPM: predlagamo, da naj psihologinja nudi psihološko pomoč prosilcem, k zdravniku pa naj jih vozi nekdo kdo drug⁴.

DPM: izpostavljamo, da pri izpolnjenih sanitarnih standardih kalorična vrednost obrokov dosega predpisano vrednost in se obenem zadošča tudi morebitnim posebnim zdravstvenim ali verskim potrebam prosilcev, take prehrane ni mogoče označiti drugače kot za ustrezno⁵.

MNZ: pojasnjujemo, da imajo prosilci v skladu s 16. členom Pravilnika o pravicah prosilcev za mednarodno zaščito (Ur. l. RS, št. 68/2011) pravico do treh obrokov dnevno, otroci do 14 leta pa so upravičeni še do otroških in šolskih malic. Prosilcem je na voljo tudi dietna in vegetarijanska prehrana. Uslužbenci Azilnega doma se zavedajo, da ima hrana za prosilce za mednarodno zaščito simboličen pomen, da je to edino področje, ki ga verjetno še obvladajo. Jedilniki se mesečno usklajujejo glede na prehranske navade in strukturo nastanjenih prosilcev za mednarodno zaščito.

DPM: prosimo za pisno pojasnilo, ali je bilo v tem času (v letu 2008, 2009, 2010 ali 2011) kateremu izmed prosilcev omejeno gibanje na za to namenjen objekt AD⁶.

MNZ: sporočamo vam, da je bila v letu 2008 spremenjena namembnost oddelka in od takrat naprej nihče ni bil nastanjen na tem oddelku.

⁴Medicinska sestra je tudi izrazila prepričanje, da bi bilo dobro, če bi prihajal psihiater oziroma da bi stanovalci imeli več možnosti glede psihološke pomoči.

⁵Kljub temu pa želi izvedenka obenem poudariti, da gre po njenem mnenju »za simptom in ne bolezen« - za prosilce ima hrana poseben, simboličen pomen (nezavedno, seveda) – to je v njihovi trenutni situaciji edino področje, ki ga (ali bi ga lahko) obvladujejo, saj je vse ostalo precej negotovo. Poleg tega je hrana (njihova domača) nekaj, kar jih povezuje z domovino, kar je varno izražati ali se boriti za v zvezi z domovino. Na drugi strani pa je to varno področje, kjer lahko izražajo agresijo do države gostiteljice. Tako prav ukvarjanje s hrano na dokaj varen način omogoča zadovoljevanje osnovnih psiholoških potreb (uveljavljanje, moč, pripadnost, svoboda), ki so v njihovi trenutni situaciji večinoma zelo slabo zadovoljene. Zato bi zavedanje tega pri osebju lahko bistveno zmanjšalo potrebo po borbi za prevlado, olajšalo večjo fleksibilnost pri pripravljanju hrane in humaniziralo odnose s stanovalci.

⁶DPM ugotavlja, da odkar obiskuje Azilni dom (do sedaj leta 2008, 2009, 2010, 2011), tam v času obiska ni bilo nobenega prosilca za mednarodno zaščito, ki bi jim bilo gibanje začasno omejeno na za to namenjen objekt AD.